

6-MAVZU: PROFILAKTIKA INSPEKTORLARINING MAHALLALARDA “IJTIMOIY PROFILAKTIKA”NI AMALGA OSHIRISHI FAOLIYATI

Reja:

- 6.1. Jinoyat qilishga moyilligi bor og‘ir ahvoldagi aholi bilan “ijtimoiy profilaktika” tamoyili asosidagi ishlarni tashkil etishning umumiy tavsifi.
- 6.2. Profilaktika inspektorining jinoyat qilishga moyilligi bor og‘ir ahvoldagi aholi bilan “ijtimoiy profilaktika” tamoyili asosida ishlash bo‘yicha vazifa hamda vakolatlari.

6.3. Profilaktika inspektorlari faoliyatini tashkil etish.

- 6.1. Jinoyat qilishga moyilligi bor og‘ir ahvoldagi aholi bilan “ijtimoiy profilaktika” tamoyili asosidagi ishlarni tashkil etishning umumiy tavsifi

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohotlar doirasida aholining tinch va osoyishta hayotini ta’minlash hamda jamiyatimizda qonunga itoatkorlik va jamoat xavfsizligi madaniyatini shakllantirishga alohida e’tibor qaratilmoqda.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganlaridek, “Biz islohotlarimizning ilk kunlaridanoq inson qadrini ulug‘lashni eng oliy qadriyat sifatida e’tirof etdik. Yangilangan Konstitutsiyamizda ham O‘zbekiston huquqiy davlat ekanligini muhrlab qo‘ydik. Yagona maqsadimiz – adolat va qonun ustuvorligini ta’minlash orqali xalqimizni rozi qilish”¹.

So‘nggi yillarda mamlakatimizda tinchlik va osoyishtalikni ta’minlashning mutlaqo yangi mexanizmlarini joriy etish, huquqbuzarliklarni sodir etishga sabab bulayotgan ijtimoiy-maishiy muammolarni ijtimoiy profilaktika choralar tizimi orqali hal etish hamda aholida shaxsiy xavfsizlik hissini shakllantirish borasida samarali chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Shu bilan birga mahallalarda xavfsiz muhitni yaratishning tashkiliy- profilaktik asoslarini zamon talablariga moslashtirish, sodir etiladigan qonunbuzilishlarning asl omillarini o‘z vaqtida aniqlash va kompleks chora-tadbirlar bilan manzilli bartaraf etish orqali jinoyatchilikning barvaqt oldini olish tizimining samaradorligini yanada oshirish dolzarb vazifa sifatida namoyon bo‘lmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 3-yanvardagi PQ-1-sон “2025 yilda respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish va huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish tizimi samaradorligini yanada oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qaroriga muvofiq, ichki ishlarni organlarining tayanch punktlari negizida mahalla huquq-tartibot maskanlari bosqichma-bosqich tashkil etilib, ular hududdagi jamoat xavfsizligini ta’minlash, huquqbuzarliklarning oldini olish va jinoyatchilikka qarshi kurashishning asosiy quyi bo‘g‘ini hisoblanishi,

---

1 <https://president.uz/uz/lists/view/6519>

mahallalarda yoshlar, ayollar va ishsizlar, oila-turmush doirasidagi jinoyatchilikning oldini olishda “mahalla yettiligi” har bir vakilining aniq mas’uliyatini belgilash, bunda yangicha ish uslublarini tatbiq qilish, mahalla huquq-tartibot maskani negizida hududdagi ichki ishlar organlarining tegishli sohaviy xizmatlari hamda Milliy gvardiya va boshqa davlat organlarining muvofiqlashtirilgan faoliyati tashkil etilishi hamda mazkur maskanlar tomonidan jamoat xavfsizligini ta’minlash, huquqbazarliklarning oldini olish va jinoyatchilikka qarshi kurashish ishlarini tizimli tashkil etish vazifasiga alohida e’tibor qaratilishi lozim ekanligi belgilab qo‘yildi.

Huquqbazarliklar profilaktikasi, ularning sabablarini va sodir etilishiga imkon

berayotgan shart-sharoitlarni aniqlash hamda bartaraf etish, huquqbazarliklarni sodir etishga moyil shaxslarni aniqlab, ular bilan profilaktik ishlarni olib borish. Ichki ishlar organlari faoliyatining asosiy yo‘nalishlaridan biri sanaladi.

Ichki ishlar organlarining faoliyatini bevosita mahallalarda jamoat tartibini saqlash, huquqbazarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish bo‘yicha, shuningdek fuqarolarning xavfsizligi va osoyishtaligini ta’minlash borasidagi faoliyatini profilaktika inspektori amalga oshiradi.

Mahalla huquq-tartibot maskanlari va Ichki ishlar organlarining tayanch punktlari ichki ishlar organlari zimmasiga yuklatilgan vazifalarni bajarish uchun tashkil etilgan tizimning asosiy quyi bo‘g‘inidir.

O‘zbekiston Respublikasining 2016-yil 16-sentabrdagi O‘RQ-

407-son “Ichki ishlar organlari to‘g‘risida”gi Qonuni 15-moddasiga ko‘ra, Ichki ishlar organlarining tayanch punktlari tumanlar va shaharlar ichki ishlar boshqarmalarining (bo‘limlarining) ichki ishlar organlarining jamoatchilik bilan hamkorligini ta’minlash maqsadida tashkil etiladigan hamda qishloqlarda, ovullarda va mahallalarda jamoat tartibi saqlanishini, fuqarolar xavfsizligini, huquqbazarliklar profilaktikasini, jinoyatchilikka qarshi kurashishni bevosita ta’minlaydigan asosiy quyi bo‘g‘inidir.

Ichki ishlar organlarining tayanch punktlari ishini tashkil etish uchun ichki ishlar organlarining boshqa bo‘linmalari ham jalb etilishi mumkin.

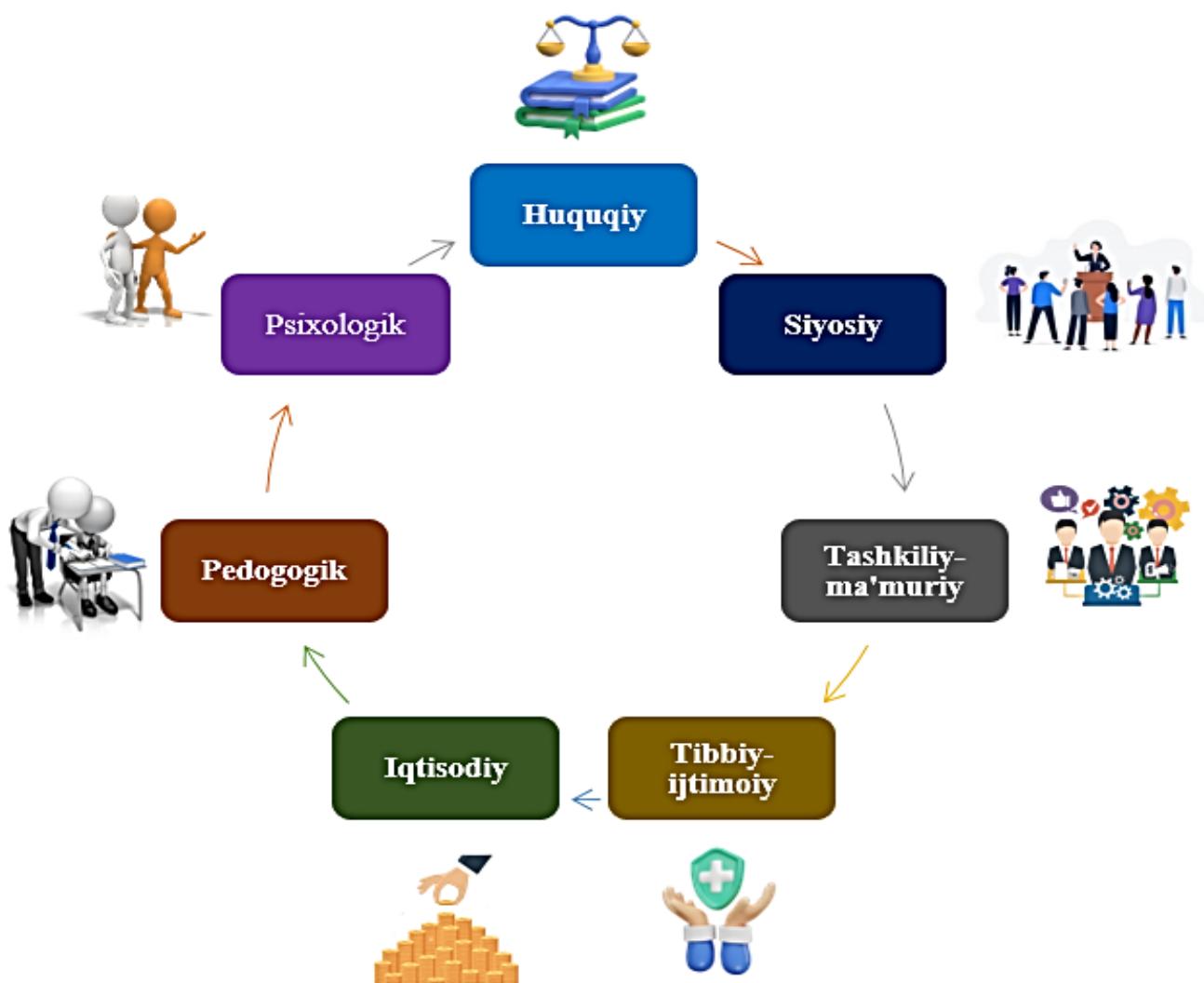
O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil

1-dekabrdagi “Jamoat tartibini saqlash, jamoat xavfsizligini ta’minlash va huquqbazarliklar profilaktikasi sohasidagi Hukumat qarorlarini tizimlashtirish to‘g‘risida”gi №754-son qarori talablariga muvofiq mahallalarni huquqbazarlikdan

holi hududga aylantirish va jinoyatlarning oldini olish bo‘yicha tizimli ishlarni tashkil etadi. Shuningdek profilaktika inspektori ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshiruvchi subyektlar tomonidan ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshirishda ular bilan hamkorlikda ishtirok etadi hamda ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshiruvchi subyektlarning faoliyatini tahlil qilgan holda ularga amaliy, metodik va uslubiy yordam ko‘rsatib boradi.

“Ijtimoiy profilaktika” chora-tadbirlari:

Ijtimoiy profilaktika – jinoyatlarning barvaqt oldini olish, ularning sodir etilishi sabablari va imkon berayotgan shart-sharoitlarini aniqlash hamda bartaraf etish, shuningdek jinoyat sodir etishga moyil bo‘lgan ijtimoiy og‘ir ahvoldagi shaxslar bilan ishlashga qaratilgan huquqbuzarliklar profilaktikasini bevosita amalga oshiruvchi va unda ishtirok etuvchi subyektlar tomonidan qo‘llanadigan huquqiy, siyosiy, tashkiliy-ma’muriy, tibbiy-ijtimoiy, iqtisodiy, pedagogik va psixologik chora-tadbirlar tizimi.

O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, Kambag‘allikni qisqartirish va bandlik vazirligi, Yoshlar siyosati va sport vazirligining 2023-yil 30-martdagি “Obod va xavfsiz mahalla” tamoyili asosida respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish mexanizmlarini belgilash to‘g‘risidagi qo‘shma Qarori asosida tasdiqlangan Yo‘riqnomalar muvofiq, ijtimoiy profilaktika obyekti bo‘lgan shaxslar toifasiga quyidagilar kiradi:

bandligi ta’minlanmagan mehnatga layoqatli bo‘lgan, shu jumladan doimiy daromad manbaiga ega bo‘lmagan shaxslar;

farzand tarbiyasiga befarq munosabatda bo‘layotgan ota-onalar yoki ularning o‘rnini bosuvchi shaxslar;

alkogolni, shuningdek psixotrop moddalarni va kishining aql-irodasiga kuchli ta’sir etuvchi boshqa moddalarni suiiste’mol qiluvchi xotin-qizlar va yoshlar;

qimor va tavakkalchilikka asoslangan o‘yinlarga ruju qo‘ygan yoshlar;

nizoli oilalar a’zolari (umumiy ro‘zg‘or asosida yashovchilar);

jazoni ijro etish muassasasidan ozod etilib, ijtimoiy moslashtirishga muhtoj bo‘lgan shaxslar;

uzoq vaqt davomida o‘zaro nizo va adovatda bo‘lib kelayotgan shaxslar (qo‘shnilar, qarindoshlar va boshqa shaxslar);

nazoratsiz va qarovsiz qolgan 14 dan 18 yoshgacha bo‘lgan voyaga yetmaganlar;

turmushidan ajrashib, ijtimoiy-iqtisodiy og‘ir ahvolga tushib qolgan ayollar;

g‘ayriijtimoiy xulq-atvorli yoshlar;

Shuningdek, ijtimoiy profilaktikani amalga oshirishda huquqbazarlikdan jabrlanish ehtimoli yuqori bo‘lgan quyidagi toifa shaxslarga ham e’tibor qaratish talab etiladi:

yolg‘iz yashovchi ayollar va qariyalar;

qonuniy nikohsiz yashovchi shaxslar;

sudxo‘rlik bilan shug‘ullanuvchi shaxslar;

g‘ayriijtimoiy xulq-atvorli xotin-qizlar.

Ijtimoiy profilaktika obyekti bo‘lgan shaxslar toifasini aniqlash profilaktika inspektori tomonidan quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

aholini “xonadonbay” va “fuqarobay” o‘rganish orqali

jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari va ma’lumotlari asosida;

xizmatga oid ma’lumotlar asosida;

mahalla yettiligi tomonidan taqdim etilgan ma’lumot asosida;

internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali olingan ma’lumotlar asosida.

Profilaktika inspektori ijtimoiy profilaktika obyekti bo‘lgan shaxslar yuzasidan ma’lumotlarni tahlil qilib, ularning turmush-tarzi va xulq-atvorini o‘rganib, amalga oshirilgan birlamchi profilaktik va ijtimoiy moslashtirish chora-tadbirlari samara bermayotganligi to‘g‘risida to‘xtamga kelganida, ular bilan manzilli ishlashni tashkil etish maqsadida har bir shaxs bo‘yicha mazkur belgilangan shakldagi asoslantirilgan xulosani kamida ikki nusxada tuzadi.

Profilaktika inspektori ro‘yxatga olingan xulosaning nusxasini uch kunlik muddat ichida tegishli jurnalga imzo qo‘ydirgan holda quyidagilarga tegishliligi bo‘yicha yakka tartibdagi profilaktik chora-tadbirlarni manzilli amalga oshirish (ko‘maklashish) uchun taqdim etadi:

- a) mahalla raisiga;
- b) hokim yordamchisiga;
- v) xotin-qizlar faoliga;
- g) yoshlar yetakchisiga;
- d) ijtimoiy xodimga;
- e) Soliq idorasi xodimiga

Ijtimoiy profilaktika obyekti bo‘lgan shaxs ikki yoki undan ortiq toifaga mansub bo‘lgan holatda profilaktika inspektori ushbu shaxs bo‘yicha bitta xulosa tuzadi hamda xulosaning nusxalarini mahallaning tegishli mas’ul xodimlariga taqdim etadi.

Xulosani qabul qilib olgan mahalla raisi, hokim yordamchisi, xotin-qizlar faoli,

yoshlar yetakchisi, ijtimoiy xodim shu kunning o‘zida ijtimoiy profilaktika obyekti bo‘lgan shaxs bilan yakka tartibda manzilli ishlash bo‘yicha alohida yig‘ma jild yuritadi.

Mahalla raisi, hokim yordamchisi, xotin-qizlar faoli, yoshlar yetakchisi uch kunlik muddatda ijtimoiy profilaktika obyekti bo‘lgan shaxs bilan ishlash bo‘yicha yakka tartibdagi ijtimoiy moslashtirish dasturini tuzadi.

Yakka tartibdagi ijtimoiy moslashtirish dasturida belgilangan tadbirlarni amalga oshirish natijalariga

oid ma’lumotlar yig‘ma jilddha jamlab boriladi. Mahalla yettiligi yakka tartibdagi ijtimoiy moslashtirish dasturida belgilangan tadbirlarni to‘liq bajarib, ijobiy natijaga erishganidan so‘ng ijtimoiy profilaktika obyekti bo‘lgan shaxsga nisbatan ijtimoiy moslashtirish chora-tadbirlarini yakunlash haqida profilaktika inspektori bilan qo‘shma xulosa tuzadi.

6.2. Profilaktika inspektorining jinoyat qilishga moyilligi bor og‘ir ahvoldagi aholi bilan “ijtimoiy profilaktika” tamoyili asosida ishslash bo‘yicha vazifa hamda vakolatlari

Profilaktika inspektorining jinoyat qilishga moyilligi bor og‘ir ahvoldagi aholi bilan “ijtimoiy profilaktika” tamoyili asosida ishslash bo‘yicha vazifa va vakolatlari O‘zbekiston Respublikasining 2014-yil

14-maydagi O‘RQ-371-son “Huquqbazarliklar profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonuni, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining

2021-yil 29-noyabrdagi PF-27-son “O‘zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 1-dekabrdagi “Jamoat tartibini saqlash, jamoat xavfsizligini ta’minlash va huquqbazarliklar profilaktikasi sohasidagi Hukumat qarorlarini tizimlashtirish to‘g‘risida”gi

№754-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, Bosh prokuratura, Milliy gvardiya, Mahalla va oilani qo‘llab-quvvatlash vazirligi va Davlat soliq qo‘mitasining 2021-yil 30-martdagи 14/28/6/14/18-son “Mahallalarni kriminogen vaziyatdan kelib chiqqan holda toifalash hamda jinoyatchilikni oldini olish bo‘yicha amalga oshirilishi lozim bo‘lgan profilaktik tadbirlarni yanada takomillashtirish to‘g‘risida”gi qarori bilan tasdiqlangan “Mahallalarni kriminogen vaziyatdan kelib chiqqan holda toifalash hamda hamkorlikda profilaktik tadbirlarni tashkil etish to‘g‘risidagi yo‘riqnomasi” hamda O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, Kambag‘allikni qisqartirish va bandlik vazirligi, Yoshlar siyosati va sport vazirligining 2023-yil 30-martdagи “Obod va xavfsiz mahalla” tamoyili asosida respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish mexanizmlarini belgilash to‘g‘risidagi qo‘shma Qarori asosida tasdiqlangan “Obod va xavfsiz mahalla” tamoyili asosida respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish yuzasidan chora-tadbirlarni amalga oshirish tartibi bo‘yicha Yo‘riqnomasi kabi qonunchilik hujjatlarida mustahkamlangan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 29-noyabrdagi PF-27-son “O‘zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni bilan belgilangan Ichki ishlar organlarining profilaktika inspektorlari zimmasiga yuklatilgan vazifalar doirasida “ijtimoiy profilaktika” sohasida quyidagi vakolatlarni amalga oshiradi:

1) Biriktirilgan mahalla (qishloq, ovul) hududida aholi o‘rtasida huquqbazarliklarning umumiy, maxsus va viktimologik profilaktikasini amalga oshirish.

- 2) Huquqbazarlik sodir etishga moyil shaxslarni belgilangan tartibda profilaktik hisobga va ma'muriy nazoratga olish, ular bilan yakka tartibdagagi profilaktik chora-tadbirlarni amalga oshirish, ijtimoiy moslashtirish ishlarini individual dastur tuzgan holda tashkil etish.
- 3) Yoshlar, ayniqsa ularning uyushmagan qismi bilan manzilli tarbiyaviy va profilaktik chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali ular orasida huquqbazarliklarning oldini olish.
- 4) Voyaga yetmaganlar o'rtasida nazoratsizlik va huquqbazarliklar profilaktikasini amalga oshirish, bu borada inspektor-psixologlarga ko'maklashish.
- 5) Voyaga yetmaganlar va yoshlarni Vatanga muhabbat, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashga, terrorizm, ekstremizm, zo'ravonlik va shafqatsizlik g'oyalaridan himoyalashga yo'naltirilgan ishlarni bevosita amalga oshirish.
- 6) Tazyiq va zo'ravonlikdan jabrlangan shaxslarga himoya orderini berish va himoya orderi talablarining ijrosi ustidan nazoratni amalga oshirish.
- 7) Vakolatli davlat organlari va tashkilotlar bilan yaqin hamkorlikda biriktirilgan mahalla (qishloq, ovul) hududida har bir oilani bevosita joyida o'rgangan holda, fuqarolarning jamoat xavfsizligiga oid va huquqbazarliklarga sabab bo'lishi mumkin bo'lган muammolari va noroziliklarini aniqlash, ularni bartaraf etish bo'yicha zarur choralarni ko'rish.
- 8) Biriktirilgan mahalla (qishloq, ovul) hududida pasport rejimi qoidalariiga rioya etilishi yuzasidan nazoratni amalga oshirish.
- 9) Tajovuzkor ruhiy kasallar, spirtli ichimlikka ruju qo'yganlar o'rtasida huquqbazarliklar profilaktikasini amalga oshirishda davlat sog'liqni saqlash tizimini boshqarish organlari va sog'liqni saqlash muassasalariga ko'maklashish.
- 10) Probatsiya nazoratidagilarning xulq-atvorini nazorat qilishda, o'rnatilgan cheklovlarga rioya etishini tekshirishda, shuningdek, yangi jinoyat sodir etishining oldini olishda probatsiya inspektorlariga ko'maklashish.
- 11) Davlat organlari, jamoat va boshqa tashkilotlar rahbarlariga huquqbazarliklarning sodir etilishi sabablari hamda ularga imkon beruvchi shart-sharoitlarni bartaraf qilish hamda mahalladagi mavjud ijtimoiy muammolarni hal etmaganlik yuzasidan taqdimnomalar kiritish.
- 12) Doimiy yashash joyini uzoq muddatga tark etgan shaxslarni aniqlash va hisobini yuritish, ularning chet elda bo'lish joylari va muddatlarini aniqlash

yuzasidan qarindoshlari bilan muntazam ish olib borish, uzoq muddat mobaynida chet elda bo‘lib qaytgan shaxslar bilan profilaktik ishlarni amalga oshirish.

Profilaktika inspektori mahalla yettiligi tomonidan tuzilgan ijtimoiy profilaktika obyekti bo‘lgan shaxs bilan ishlash bo‘yicha yakka tartibdagi ijtimoiy moslashtirish dasturiga asosan quyidagilarni amalga oshiradi. (VMQ №754-son 01.12.2025)

Spirtli ichimliklar, giyohvandlik vositalari, psixotrop yoki inson aql-irodasiga ta’sir etuvchi boshqa moddalarga qaram bo‘lib qolgan shaxslarning turmush tarzi, xulq-atvori va oilaviy sharoitini o‘rganadi, ular bilan yakka tartibda profilaktik suhbatlar o‘tkazadi, ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshiruvchi subyektlar bilan birgalikda kasbiy layoqatidan kelib chiqib kasb-hunar o‘rganishga jalb qilish, sog‘lom hayotga qaytarish, ijtimoiy-huquqiy, psixologik va boshqa yordamlar ko‘rsatish, shuningdek, ushbu salbiy odatga ruju qo‘yishning omillarini bartaraf etish maqsadida tibbiy ko‘rikdan o‘tkazish va kompleks psixologik-tibbiy reabilitatsiya qilish choralarini ko‘radi;

Qimor va tavakkalchilikka asoslangan boshqa o‘yinlarga ruju qo‘yan shaxslarning turmush tarzi, xulq-atvori va oilaviy sharoitini o‘rganadi, ular bilan profilaktik suhbatlar o‘tkazadi, ushbu o‘yinlarning salbiy oqibatlarini va javobgarlikni tushuntiradi, uning omillarini bartaraf etishga ko‘maklashadi;

G‘ayriijtimoiy xulq-atvorli shaxslarning turmush tarzi, xulq-atvori va g‘ayriijtimoiy xatti-harakatlarning sabablarini o‘rganadi, ular bilan yakka tartibda profilaktik suhbatlar o‘tkazadi, ularni sog‘lom hayotga qaytarish hamda bunday salbiy xatti-harakatlarni bartaraf etish choralarini ko‘radi;

Jazoni ijro etish muassasalaridan qaytgan va profilaktik hisobda turgan shaxslarning turmush tarzi, xulq-atvori, oilaviy sharoiti va kasbiy layoqatini o‘rganadi, hokim yordamchisi tomonidan ularni kasb-hunar va tadbirkorlikka o‘qitish hamda bandligini ta’minalash bo‘yicha zarur choralar ko‘rilishida yordam beradi;

Qarovsiz va nazoratsiz qolgan voyaga yetmaganlarning turmush tarzi, xulq-atvori va oilaviy sharoitini o‘rganadi, vasiy yoki homysi bo‘lmagan voyaga yetmaganlarga vasiy va homiy biriktirish, yoshlar yetakchisi bilan birgalikda ularning qiziqishidan kelib chiqib, fan, kasb-hunar va sport to‘g’araklariga jalb qiladi, bo‘sh vaqtlanini mazmunli tashkil etish choralarini ko‘radi.

Ijtimoiy profilaktikani amalga oshirish subyekti sifatida profilaktika inspektorining funksional majburiyatları:

mahalla yettiligining qolgan a’zolari, jumladan mahalla raisi, hokim yordamchisi, xotin-qizlar faoli va yoshlar yetakchisi bilan hamkorlikda mahalla aholisini dekabr oyining birinchi o‘n kunligida xatlovdan o‘tkazish hamda jinoyat qilishga moyilligi bor (huquqbazarlik sodir etish ehtimoli yuqori bo‘lgan yoki huquqbazarlik sodir etishga moyil) og‘ir ahvoldagilarini aniqlash, ularning ro‘yxatini shakllantirish;

shakllantirilgan ro‘yxat asosida har bir shaxs bilan profilaktik suhbat o‘tkazib, xulq-atvori va turmush-tarzini o‘rganish;

oilada va mahallada jinoyatni keltirib chiqaruvchi sabablar va ularga imkon beruvchi shart-sharoitlarni aniqlash hamda bartaraf etish choralarini ko‘rish;

hokim yordamchisi bilan birgalikda ma’muriy hududda joylashgan korxona, muassasa va tashkilotlar bilan kelishgan holda, shuningdek mehnat birjalari yordamida aholining mehnatga layoqatli bo‘lgan ishsiz qatlamini ish bilan ta’minlash choralarini ko‘rish;

farzand tarbiyasiga befarq munosabatda bo‘layotgan ota-onalar yoki ularning o‘rnini bosuvchi shaxslarni aniqlash, ular bilan yakka tartibdagi profilaktik ishlarni tashkil etish hamda qilingan ishlar natija bermagan taqdirda sud tomonidan ularni ota-onalik huquqidan mahrum qilish bo‘yicha tegishli hujjatlarni tayyorlab taqdim etish;

butunlay ota-onasining qarovisiz qolgan voyaga yetmaganlarni voyaga yetmaganlarga ijtimoiy-huquqiy yordam ko‘rsatish markazi yoki boshqa tegishli muassasalarga yoxud uning ota-onasi yoki oilasi bilan do‘stona aloqada bo‘lgan oilalarga bolani vaqtincha parvarish qilish uchun joylashtirish choralarini ko‘rish;

ko‘rilgan choralar o‘zining samarasini bermagan hollarda jinoyat qilishga moyilligi bor shaxslarni ichki ishlar organlari profilaktik hisobiga olish hamda ular bilan yakka tartibdagi profilaktik ishlarni olib borish;

mahalla raisi, xotin-qizlar faoli va yoshlar yetakchisi bilan hamkorlikda mahalladagi nizoli oilalar bilan ishslash, oilada nizolarni keltirib chiqarayotgan sabablar va unga imkon berayotgan shart-sharoitlarni bartaraf etish choralarini ko‘rish;

jinoyat qilishga moyilligi bor shaxslar, ayniqsa voyaga yetmaganlarga ustoz-murabbiy yoki jamoatchi tarbiyachilar biriktirib, ular bilan ish olib borilishini yo‘lga qo‘yish, bu jarayonga psixolog va boshqa mutaxassislarini jalb etish;

surunkali alkogolizm va giyohvandlikka ruju qo‘ygan, shuningdek ruhiy kasallikka chalingan kasallarni sog‘liqni saqlash muassasalarining hisobiga kiritish hamda ularni majburiy davolanishga joylashtirish choralarini ko‘rish;

mahalla raisi, hokim yordamchisi, xotin-qizlar faoli, yoshlar yetakchisi va ijtimoiy xodim bilan hamkorlikda kam ta’minlangan oilalar a’zolari, ishsizlar va boshqa toifa shaxslarni o‘rnatilgan tartibda “Temir daftari”, “Ayollar daftari” va “Yoshlar daftari”ga kiritish hamda ularga ijtimoiy, huquqiy, tibbiy, psixologik va boshqa amaliy yordam ko‘rsatish hamda aniqlangan muammolarini hal etish bo‘yicha vakolatli idoralarga murojaat qilish;

jazoni ijro etish muassasalari va ixtisoslashtirilgan tarbiya muassasalaridan bo‘shatilib, yashash manziliga qaytgan shaxslarning oilasi va jamiyatga qayta ijtimoiy moslashuviga erishish, ularni ish bilan ta’minlashga ko‘maklashish va boshqa zarur choralarini ko‘rish;

bu toifa shaxslar bilan olib borilgan profilaktik ishlarni yil davomida monitoring qilib borish.

Bundan tashqari, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024 yil 10 maydagi “Tazyiq va zo‘ravonlikdan jabrlangan shaxslarga ijtimoiy xizmatlar ko‘rsatishni takomillashtirish bo‘yicha qo‘srimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-175-son qaroriga muvofiq 2024 yil 1 iyundan boshlab:

a) “Inson” ijtimoiy xizmatlar markazlari (ijtimoiy xodimlar) tomonidan tazyiq va zo‘ravonlikdan jabrlangan yoki jabrlanish xavfi ostida bo‘lgan xotin-qizlarga himoya orderi talab etmagan holda ijtimoiy, psixologik va yuridik xizmatlar ko‘rsatish tartibi joriy etiladi;

b) xotin-qizlarga nisbatan tazyiq va zo‘ravonlik holati ichki ishlar organlari navbatchilik qismining “102” telefon raqamlariga kelib tushgan murojaatlar asosida ichki ishlar organlari xodimlari tomonidan ro‘yxatga olinadi;

v) tazyiq va zo‘ravonlik holati yoki ularni sodir etish xavfi aniqlangan paytdan e’tiboran 24 soat ichida quyidagilar amalga oshiriladi:

- * profilaktika inspektori tomonidan himoya orderi rasmiylashtiriladi;
- * tazyiq va zo‘ravonlikdan jabr ko‘rgan xotin-qizlar va ularning voyaga yetmagan farzandlari markaziy tuman (shahar) shifoxonalarining shoshilinch qabul bo‘limlariga joylashtiriladi;
- * rasmiylashtirilgan himoya orderlari va jabrlangan shaxslarga doir ma’lumotlar “Inson” markazlariga real vaqt rejimida “Yagona milliy ijtimoiy himoya” axborot tizimi orqali yuboriladi.

Shuningdek, profilaktika inspektori O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, Kambag‘allikni qisqartirish va bandlik vazirligi, Yoshlar siyosati va sport vazirligining 2023 yil 30 martdagи “Obod va xavfsiz mahalla” tamoyili asosida respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish mexanizmlarini belgilash to‘g‘risidagi qo‘shma Qarori asosida tasdiqlangan Yo‘riqnomaning 15-bandiga asosan “Obod va xavfsiz mahalla” tamoyili asosida ishlash bo‘yicha funksional majburiyatlarini bajaradi.

6.3. Profilaktika inspektorlari faoliyatini tashkil etish

Profilaktika inspektori xizmat zarurati bo‘lgan holatlarda boshqa maxsus va texnik vositalarni amaldagi qonun hujjatlarida belgilangan tartibda olib yurishi va ulardan foydalaniishi mumkin.

Profilaktika inspektori xizmat faoliyatini ichki ishlar organlari xodimlari uchun belgilangan maxsus xizmat kiyimida olib boradi, alohida hollarda (tezkor–qidiruv yoki maxsus tadbirlar tashkil etish va o‘tkazish davrida) fuqarolik kiyimida xizmatni o‘tashi mumkin. Fuqarolik kiyimida tadbirni o‘tkazishi yoki unda ishtirok etishi, tadbirning maqsadi va shartlari haqida bildirgi orqali ichki ishlar organi rahbariyati yoki huquqbuzarliklar profilaktikasi xizmati boshlig‘iga murojaat qiladi va uning ruxsati bilan amalga oshiradi.

Profilaktika inspektorlarida xizmat faoliyatini amalga oshirish vaqtida quyidagilar bo‘lishi shart:

xizmat guvohnomasi;

shaxsiy raqamli maxsus jeton;

tabel quroli (2 ta to'ldirilgan o'qdoni bilan);

tabel qurolini g‘ulofi (tozalash moslamasi va himoya tasmasi bilan);

rizina tayog‘i;

elektroshoker;

qo‘l kishani;

aloqa vositalari (radiostansiya, planshet va telefon);

xushtak va fonar;

xizmat sumkasi;

faoliyat natijalarini rasmiylashtirish uchun zaruriy hujjatlar blankalari;

tikilgan, raqamlangan va ichki ishlар organining kanseliyariyasidan ro'yxatdan o'tkazilgan ish daftari;

ichki ishlар organlari xodimlarining xizmati inzomi va ahloq-odob kodeksi.

Profilaktika inspektori xizmat faoliyati ichki ishlar organi huquqbazarliklar profilaktikasi bo‘linmalari boshliqlari tomonidan belgilab beriladi. Profilaktika inspektori faoliyatini belgilashda uning xizmat va dam olish kunlari, mehnat ta’tiliga chiqish vaqtি, shuningdek ma’muriy hududda xizmat olib borish vaqtি va yo‘riqnomadagi joy, ichki ishlar organi tezkor navbatchisiga aloqaga chiqish vaqtleri belgilab beriladi.

Kunlik yo‘riqnomadagi joy, ichki ishlar organi tezkor navbatchisiga aloqaga chiqish vaqtleri belgilab beriladi.

Profilaktika inspektori ma’naviyat va ma’rifat, jismoniy, xizmat va jangovar tayyorgarlik mashg‘ulotlarida IIVning amaldagi idoraviy normativ-huquqiy hujjatlari talablari asosida ishtirok etadi va belgilangan tartibda hamda muddatlarda sinovlar topshiradi.

Olis qishloq va ovullar (ichki ishlar organi joylashgan joydan 20 km. dan ortiq masofadagi) va borish qiyin bo‘lgan joylarda xizmat olib boradigan profilaktika inspektorlari jismoniy tayyorgarlik mashg‘ulotlarida belgilangan normativlarni ichki ishlar organi boshlig‘i ruxsati bilan o‘zi mustaqil ravishda ma’muriy hududda joylashgan sport maydonlarida bajarishi hamda IIVning amaldagi normativ-huquqiy hujjatlari talablari asosida sinovlar topshirishi mumkin.

Profilaktika inspektori ma’muriy hududni profilaktik ko‘zdan kechirishni har kuni amalga oshiradi, yil davomida barcha turar-joylarga kamida ikki marotaba tashrif buyurishi lozim.

Profilaktika inspektori doimiy nazoratga olishi lozim bo‘lgan huquqbazarlik sodir etilishi ehtimoli yuqori bo‘lgan joylar:

Internet kafelar,

Tungi ko‘ngil ochish (dam olish) joylari

ma’muriy nazorat o‘rnatilgan, profilaktik hisobga olingan joylar,

ov quroliga ega bo‘lgan shaxslar,

huquqbuzarlik sodir etishga moyil shaxslar yashaydigan turar-joylarni doimiy ravishda nazorat qilib boradi.

Profilaktika inspektori turar-joylarga (xonodon, uy, xona) va obyektlarga tashrifi vaqtida lavozimini, unvonini, familiyasini aytgan holda o‘zini tanishtiradi. Fuqaroning talabi bo‘yicha xizmat guvohnomasini ochiq holda ko‘rsatadi, tashrifining maqsadini ma’lum qiladi.

Profilaktika inspektori xizmat qilayotgan hududdagi barcha ma’lumotlarga ega bo‘lish maqsadida mahalla yettiligining qolgan a’zolari imkoniyatidan unumli foydalangan holda aholining turmush tarzini o‘rganadi, tezkor qiziqish uyg‘otuvchi ma’lumotlar olingan taqdirda ularni zudlik bilan bildirgi orqali IIB boshlig‘iga taqdim etib boradi.

Ma’muriy hududda yoki unga chegaradosh bo‘lgan joylarda ijtimoiy-siyosiy vaziyat barqarorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatuvchi omillarning kuchayishi yoki murakkablashishi holatlarida profilaktika inspektori zudlik bilan ichki ishlar organi navbatchilik qismiga yoki ichki ishlar organi boshlig‘iga axborot beradi hamda qo‘srimcha kuchlarga bo‘lgan ehtiyojni ma’lum qiladi.

Profilaktika inspektorlarini bir hududda kamida besh yil ishlamasdan turib, boshqa hududga o‘tkazish qat’iyan taqiqlanadi (yuqori lavozimga tayinlanayotgan, chegara hududlarda xizmat olib boruvchi profilaktika inspektorlari bundan mustasno).

Mahallalarda xavfsiz muhit yaratish bo‘yicha tashkiliy-profilaktik tadbirlar samaradorligini yanada oshirish, ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshiruvchi subyektlarning shaxsiy javobgarligini kuchaytirish, kriminogen vaziyati murakkab mahallalarda alohida yondashuv asosida manzilli ishslash mexanizmlarini joriy etish maqsadida, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 18-avgustdagи PQ-253-son “O‘zbekiston respublikasi prezidentining ayrim qarorlariga mahallalarda jinoyatchilikning barvaqt oldini olish tizimi natijadorligini yanada oshirishga qaratilgan o‘zgartirish va qo‘srimchalar kiritish to‘g‘risida”gi qarori qabul qilindi.

Quyidagilar ushbu qarorni qabul qilishdan ko‘zlangan asosiy maqsadlar etib belgilandi:

oxirgi besh yil davomida kriminogen vaziyati murakkab bo‘lgan “qizil” toifaga kiritilgan mahallalarda joriy yil yakuniga qadar alohida tashkiliy-profilaktik tadbirlarni o‘tkazish orqali xavfsiz muhitni yaratish;

kriminogen vaziyati murakkab mahallalarni sun’iy intellektda ishlovchi maxsus dasturiy ta’minotga integratsiya qilingan zamonaviy kuzatuv kameralari bilan to‘liq qamrab olish;

joriy yil yakuniga qadar jismoniy shaxslar mol-mulkini texnik qo‘riqlash qamrovini 30 foizga, yuridik shaxslar mol-mulkini qo‘riqlash qamrovini esa 60 foizga yetkazish;

kriminogen vaziyati murakkab mahallalarda manzilli tadbirlarning natijadorligini ta’minlashda mahalliy hokimliklar, davlat organlari va tashkilotlar, ta’lim va ilmiy muassasalar rahbarlarining shaxsiy mas’uliyatini oshirish.

Kriminogen vaziyati murakkab mahallalarda jinoyatlarning oldini olish bo‘yicha manzilli choralar

KONSEPSIYASI qabul qilindi (PQ-1 5-ilova)

Konsepsiyasida mahallalarda jinoyatchilikni jilovlash va xavfsiz muhitni yaratish borasidagi faoliyatning ustuvor yo‘nalishlari quyidagilardan iborat etib belgilandi:

mahallalarda huquq-tartibot idoralari tomonidan kuch va vositalarni taqsimlash, boshqarish (muvofiglashtirish)ning yangi tizimini joriy etish;

mahallalarda ijtimoiy profilaktika tizimi ta’sirchanligi va natijadorligini oshirish borasida manzilli tadbirlarni uyg‘unlikda amalga oshirish;

alohida toifadagi shaxslar (voyaga yetmaganlar, yoshlар, ayollar, ishsizlar, muqaddam sudlanganlar, probatsiya hisobida turganlar va boshqalar) bilan manzilli, ta’sirchan ishlarni tizimli tashkil qilish;

mahallalarda jismoniy va yuridik shaxslar mol-mulkini qo‘riqlash qamrovini izchil oshirib borish;

innovatsion va raqamli texnologiyalarni keng joriy qilish, CPTED (Crime Prevention Through Environmental Design — atrof-muhitni loyihalash orqali jinoyatlarning oldini olish) konsepsiyasi asosida mahallalarda “namunali xavfsiz ko‘cha” va “namunali xavfsiz uy” loyihalarini tashkil etish;

mahallalarda aholining huquqiy ongini oshirish, sport va sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish, huquqbazarliklarga murosasizlik muhitini yaratishda ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish;

mahalladagi jinoyatchilik va huquqbazarliklarning asl omillarini tizimli ravishda ilmiy yondashgan holda ta’lim muassasalari tomonidan

KONSEPSIYANI AMALGA OSHIRISH MEXANIZMLARI QUYIDAGILARNI O'Z ICHIGA OLADI:

mahallalarda ichki ishlar organlarining kechayu-kunduz xizmatini hamda kuch-vositalarning tezkor harakatlanishini ta'minlash maqsadida kamida 2 nafar, vaziyatdan kelib chiqib 3 nafargacha profilaktika inspektorlari (shundan bittasi profilaktika katta inspektori) shtati tashkil etiladi, kamida 2 nafardan iborat patrul-post xizmati naryadlarining xizmati yo'lga qo'yiladi hamda tezkor xodim biriktiriladi;

mahallalarda bosqichma-bosqich mahalla huquq-tartibot maskanlari faoliyati yo'lga qo'yiladi;

mahallalarda profilaktika katta inspektori lavozimlarida profilaktika sohasida ko'p yillik amaliy ish tajribasiga ega bo'lgan xodimlar xizmat o'tashi yo'lga qo'yiladi;

har hafta payshanba — «huquqbazarliklar profilaktikasi kuni»da mahallalarga biriktirilgan viloyat darajasidagi ichki ishlar organi mas'ul rahbarlari profilaktika katta inspektorlari bilan birga ularning vazifasini bajaradi (amaliy mahoratini ko'rsatadi);

profilaktika katta inspektorlari boshchiligidagi “mahalla yettiligi” tomonidan mahallalarda ta'lim muassasalari tomonidan taqdim etilgan alohida metodika asosida ijtimoiy profilaktika obyektlariga aniqlik kiritiladi;

huquqbazarliklar sodir bo'lish ehtimoli yuqori bo'lgan joy (obyekt)lar, shuningdek, huquqbazarlik sodir qilish yoki jinoyat qurbaniga aylanish ehtimoli yuqori bo'lgan shaxslar bo'yicha “mahalla yettiligi” a'zolari nomma-nom taqsimlanadi (javobgarlik hududi va shaxslar biriktiriladi);

mahallaning kirib-chiqish joylari mahalliy budget hamda boshqaruvin servis kompaniyalari hisobidan intellektual videokameralar bilan jihozlanib, hududiy ichki ishlar organlari hamda profilaktika katta inspektori xizmat planshetiga integratsiya qilinadi;

mahalladagi jamoat joylari, ko'p qavatli turarjoy va uylar oldi (yo'laklar)da “tashvish” tugmalari o'rnatiladi va ularga xizmat ko'rsatish mahalliy budget hamda boshqaruvin servis kompaniyalari hisobidan moliyalashtiriladi.

PROFILAKTIKA INSPEKTORLARINING MAHALLALARDA “IJTIMOIY PROFILAKTIKA”NI AMALGA OSHIRISH FAOLIYATI

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohotlar doirasida aholining tinch va osoyishta hayotini ta’minlash hamda jamiyatimizda qonunga itoatkorlik va jamoat xavfsizligi madaniyatini shakllantirishga alohida e’tibor qaratilmoqda.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganlaridek, “Biz islohotlarimizning ilk kunlaridanoq inson qadrini ulug’lashni eng oliy qadriyat sifatida e’tirof etdik. Yangilangan Konstitutsiyamizda ham O‘zbekiston huquqiy davlat ekanligini muhrlab qo‘ydik. Yagona maqsadimiz – adolat va qonun ustuvorligini ta’minlash orqali xalqimizni rozi qilish”.

O‘z Res JXU

1. JINOYAT QILISHGA MOYILLIGI BOR OG'IR AHVOLDAGI AHOLO BILAN "IJTIMOIY PROFILAKTIKA" TAMOYILI ASOSIDAGI ISHLARNI TASHKIL ETISHNING UMUMIY TAVSIFI

Huquqbazarliklar profilaktikasi

Huquqbazarliklar profilaktikasi, ularning sabablarini va sodir etilishiga imkon berayotgan shart-sharoitlarni aniqlash hamda bartaraf etish, huquqbazarliklarni sodir etishga moyil shaxslarni aniqlab, ular bilan profilaktik ishlarni olib borish Ichki ishlar organlari faoliyatining asosiy yo'nalishlaridan biri sanaladi.

Mahalla huquq-tartibot maskanlari

Mahalla huquq-tartibot maskanlari va Ichki ishlar organlarining tayanch punktlari ichki ishlar organlari zimmasiga yuklatilgan vazifalarni bajarish uchun tashkil etilgan tizimning asosiy quyi bo'g'inidir.

O'z Res JXU

Ijtimoiy profilaktika

Jinoyatlarning barvaqt oldini olish, ularning sodir etilishi sabablari va imkon berayotgan shart-sharoitlarini aniqlash hamda bartaraf etish, shuningdek jinoyat sodir etishga moyil bo'lgan ijtimoiy og'ir ahvoldagi shaxslar bilan ishlashga qaratilgan huquqbazarliklar profilaktikasini bevosita amalga oshiruvchi va unda ishtirok etuvchi sub'ektlar tomonidan qo'llanadigan huquqiy, siyosiy, tashkiliy-ma'muriy, tibbiy-ijtimoiy, iqtisodiy, pedagogik va psixologik chora-tadbirlar tizimi.

Ijtimoiy profilaktikani amalga oshirish yo‘nalishlari

O‘z Res JXU

Ijtimoiy profilaktika ob’ekti bo‘lgan shaxslar toifasiga quyidagilar kiradi:

- bandligi ta’minlanmagan mehnatga layoqatli bo‘lgan, shu jumladan doimiy daromad manbaiga ega bo‘lmagan shaxslar;
- farzand tarbiyasiga besfarq munosabatda bo‘layotgan ota-onalar yoki ularning o‘mini bosuvchi shaxslar;
- alkogolni, shuningdek psixotrop moddalarni va kishining aql-irodasiga kuchli ta’sir etuvchi boshqa moddalarni suiiste’mol qiluvchi xotin-qizlar va yoshlar;
- qimor va tavakkalchilikka asoslangan o‘yinlarga ruju qo‘yan yoshlar;
- nizoli oilalar a’zolari (umumiy ro’zg’or asosida yashovchilar);
- jazoni ijro etish muassasasidan ozod etilib, ijtimoiy moslashtirishga muhtoj bo‘lgan shaxslar;
- uzoq vaqt davomida o‘zaro nizo va adovatda bo‘lib kelayotgan shaxslar (qo’shnilar, qarindoshlar va boshqa shaxslar);
- nazoratsiz va qarovsiz qolgan 14 dan 18 yoshgacha bo‘lgan voyaga yetmaganlar;
- turmushidan ajrashib, ijtimoiy-iqtisodiy og‘ir ahvolga tushib qolgan ayollar;
- g‘ayriijtimoiy xulq-atvori yoshlar

Ijtimoiy profilaktikani amalga oshirishda huquqbuzarlikdan jabrlanish ehtimoli yuqori bo'lgan quyidagi toifa shaxslarga ham e'tibor qaratish talab etiladi:

- yolg'iz yashovchi ayollar va qariyalar; qonuniy nikohsiz yashovchi shaxslar;
- qonuniy nikohsiz yashovchi shaxslar;
- sudxo'rlik bilan shug'ullanuvchi shaxslar;
- g'ayriijtimoiy xulq-atvorli xotin-qizlar.

O'z Res JXU

Ijtimoiy profilaktika ob'ekti bo'lgan shaxslar toifasini aniqlash profilaktika inspektori tomonidan quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

- aholini "xonadonbay" va "fuqarobay" o'rganish orqali;
- jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari va ma'lumotlari asosida;
- xizmatga oid ma'lumotlar asosida;
- mahalla yettiligi tomonidan taqdim etilgan ma'lumot asosida;
- internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali olingan ma'lumotlar asosida.

**2. PROFILAKTIKA INSPEKTORINING JINOYAT QILISHGA MOYILLIGI BOR OG'IR
AHVOLDAGI AHOLO BILAN "IJTIMOIY PROFILAKTIKA" TAMOYILI ASOSIDA ISHLASH
BO'YICHA VAZIFA HAMDA VAKOLATLARI**

Profilaktika inspektorining jinoyat qilishga moyilligi bor og'ir ahvoldagi aholi bilan "ijtimoiy profilaktika" tamoyili asosida ishlash bo'yicha vazifa va vakolatlari O'zbekiston Respublikasining 2014-yil 14-maydagi O'RQ-371-son "Huquqbazarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 29-noyabrdagi PF-27-son "O'zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 30-noyabrdagi 801-son qarori bilan tasdiqlangan "«Obod va xavfsiz mahalla» tamoyili asosida mahallalarda ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshirish tartibi to'g'risida" gi nizom va sohaga oid boshqa normativ huquqiy hujjatlar hujjatlarida mustahkamlangan.

**O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 29-noyabrdagi
PF-27-son Farmoni bilan belgilangan Ichki ishlar organlarining profilaktika inspektorlari zimmasiga yuklatilgan
vazifalar doirasida "ijtimoiy profilaktika" sohasida quyidagi vakolatlarni amalga oshiradi:**

1. Biriktirilgan mahalla (qishloq, ovul) hududida aholi o'tasida huquqbazarliklarning umumiyligi, maxsus va viktimologik profilaktikasini amalga oshirish.
2. Huquqbazarlik sodir etisiga moyil shaxslarni belgilangan tartibda profilaktik hisobga va ma'muriy nazoratga olish, ular bilan yakka tartibdagi profilaktik chora-tadbirlarini amalga oshirish. ijtimoiy moslashitirish ishlarini individual dastur tuzgan holda tashkil etish.
3. Yoshlar, ayniqsa ularning uyushmagani qismi bilan manzilli tarbiyaviy va profilaktik chora-tadbirlarini amalga oshirish orqali ular orasida huquqbazarliklarning oldini olish.
4. Voyaga yetmaganlar o'tasida nazoratsizlik va huquqbazarliklar profilaktikasini amalga oshirish, bu borada inspektor-psixologlarga ko'maklashish.
5. Voyaga yetmaganlar va yoshlarni Vatanga muhabbat, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhiba tarbiyalashga, terrorizm, ekstremizm, zo'ravonlik va shafqatsizlik g'oyalardan himoyalashga yo'naltirilgan ishlarni bevosita amalga oshirish.
6. Tazyiq va zo'ravonlikdan jabrlangan shaxslarga himoya orderini berish va himoya orderi talablarining ijrosi ustidan nazoratni amalga oshirish.
7. Vakolati davlat organlari va tashkilotlar bilan yaqin hamkorlikda biriktirilgan mahalla (qishloq, ovul) hududida har bir o'lani bevosita joyida o'tasidan huquqbazarliklarning oldini olishni amalga oshirish.
8. Biriktirilgan mahalla (qishloq, ovul) hududida pasport rejimi qoidalriga riyo etilishi yuzasidan nazoratni amalga oshirish.
9. Tajovuzkor kasallar, spirti ichimlikka ruju qo'yiganlar o'tasida huquqbazarliklar profilaktikasini amalga oshirishda davlat sog'ligi saqlash tizimini bosqarish organlari va sog'ligi saqlash muassasalariga ko'maklashish.
10. Probatsiya nazoratidagilarning xulq-atvornini nazorat qilishi, o'matilgan cheklolarga riyo etishini tekshirishda, shuningdek, yangi jinoyat sodir etishining oldini olishda probatsiya inspektorlariga ko'maklashish.
11. Davlat organlari, jamoat va boshqa tashkilotlar rahbarlariga huquqbazarliklarning sodir etilishi sabablari hamda ularga imkon beruvchi shart-shareotlarni bararaf qilish hamda mahalladagi mayjud ijtimoiy muammolarni hal etmaganalik yuzasidan taqdimmomalar kiritish.
12. Doimiy yashash joyini uzoq muddatga tark etgan shaxslarni aniqlash va hisobini yuritish, ularning chet elda bo'lish joylari va muddatlarini aniqlash yuzasidan qarindoshlari bilan muntagam ish olib borish, uzoq muddat mobaynida chet elda bo'lib qaytgan shaxslar bilan profilaktik ishlarni amalga oshirish.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024 yil 10 maydagi "Tazyiq va zo'ravonlikdan jabrlangan shaxslarga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishni takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-175-son qaroriga muvofiq 2024 yil 1 iyundan boshlab:

- a) «Inson» ijtimoiy xizmatlar markazlari (ijtimoiy xodimlar) tomonidan tazyiq va zo'ravonlikdan jabrlangan yoki jabrланish xavfi ostida bo'lgan xotin-qizlarga himoya orderi talab etmagan holda ijtimoiy, psixologik va yuridik xizmatlar ko'rsatish tartibi joriy etiladi;
- b) xotin-qizlarga nisbatan tazyiq va zo'ravonlik holati ichki ishlar organlari navbatchilik qismining «102» telefon raqamiga kelib tushgan murojaatlar asosida ichki ishlar organlari xodimlari tomonidan ro'yhatga olinadi;
- v) tazyiq va zo'ravonlik holati yoki ularni sodir etish xavfi aniqlangan paytdan e'tiboran 24 saat ichida quyidagilar amalga oshiriladi:
- * profilaktika inspektori tomonidan himoya orderi rasmiylashtiriladi;
  - * tazyiq va zo'ravonlikdan jabr ko'rgan xotin-qizlar va ularning voyaga yetmagan farzandlari markaziy tuman (shahar) shifoxonalarining shoshilinch qabul bo'limalari joylashtiriladi;
  - * rasmiylashtirilgan himoya orderlari va jabrlangan shaxslarga doir ma'lumotlar «Inson» markazlariga real vaqt rejimida «Yagona milliy ijtimoiy himoya» axborot tizimi orqali yuboriladi.

O'z Res JXU

3. Profilaktika inspektorlari faoliyatini tashkil etish

Xizmat Kiyimlari

Profilaktika inspektori xizmat faoliyatini ichki ishlar organlari xodimlari uchun belgilangan maxsus xizmat kiyimida olib boradi, alohida hollarda (tezkor-qidiruv yoki maxsus tadbirlar tashkil etish va o'tkazish davrida) fuqarolik kiyimida xizmatni o'tashi mumkin.

Xizmat Vaqtি

Profilaktika inspektori faoliyatini belgilashda uning xizmat va dam olish kunlari, mehnat ta'tiliga chiqish vaqt, shuningdek ma'muriy hududda xizmat olib borish vaqt va yo'riqnomalar o'tkaziladigan joy, ichki ishlar organi tezkor navbatchisiga aloqaga chiqish vaqtleri belgilab beriladi.

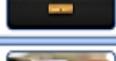

Tayyorgarlik

Profilaktika inspektori ma'naviyat va ma'rifat, jismoniy, xizmat va jangovar tayyorgarlik mashg'ulotlari IIVning amaldagi idoraviy normativ-huquqiy hujjatlari talablari asosida ishtirok etadi va belgilangan tartibda hamda muddatlarda sinovlar topshiradi.

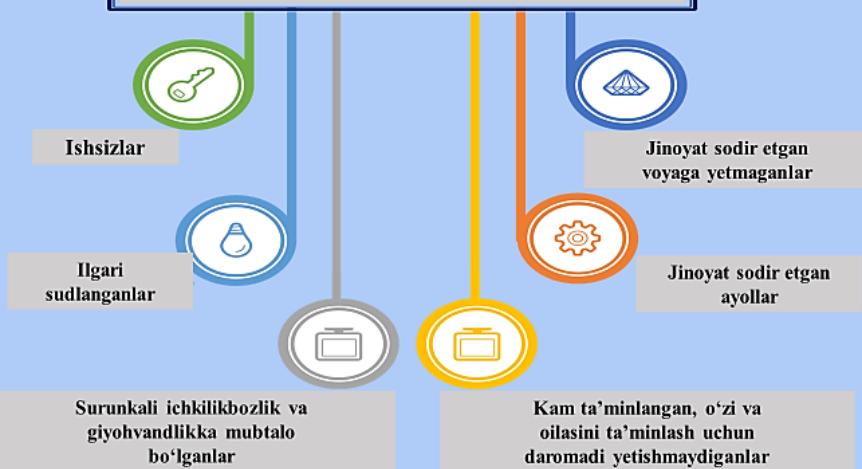
O'z Res JXU

Profilaktika inspektorlarida xizmat faoliyatini amalga oshirish vaqtida quyidagilar bo'lishishart:

- xizmat guvohnomasi;
- shaxsiy raqamli maxsus jeton;
- tabel quroli (2 ta to'ldirilgan o'qdoni bilan);
- tabel qurolini g'ulofi (tozalash moslamasi va himoya tasmasi bilan);
- rizina tayog'i;
- elektroshoker;
- qo'l kishani;
- aloqa vositalari (radiostansiya, planshet va telefon);
- xushtak va fonar;
- xizmat sumkasi;
- faoliyat natijalarini rasmiylashtirish uchun zaruriy hujjatlar blankalari;
- tikilgan, raqamlangan va ichki ishlar organining kanseliyariyasidan ro'yxatdan o'tkazilgan ish daftari;
- ichki ishlar organlari xodimlarining xizmati inzomi va ahloq-odob kodeksi.

O'z Res JXU

"Ijtimoiy profilaktika"ga muhtoj, jinoyat sodir etishga moyil bo'lgan ijtimoiy og'ir ahvoldagi shaxslar toifalari

O'z Res JXU

Ijtimoiy profilaktika ob'ekti bo'lgan shaxslar bilan ishlash

Xulosan

Profilaktika inspektori ijtimoiy profilaktika ob'ekti bo'lgan shaxslar yuzasidan ma'lumotlarni tahlil qilib, ularning turmush-tarzi va xulq-atvorni o'rganib, amalga oshirilgan birlamchi profilaktik va ijtimoiy moslashtirish chora-tadbirlari samara bermayotganligi to'grisida to'xtanga kelganida, ular bilan manzilli ishlashti shakldagi tashkil etish masqadida har bir shaxs bo'yicha mazkur belgilangan shakldagi asoslanitirigan xulosani kamida ikki nusxada tuzadi.

Yig'ma Jild

Xulosani qabul qilib olgan mahalla raisi, hokim yordamchisi, xotin-qizlar faoli, yoshlar yetakchisi, ijtimoiy xodim shu kunning o'zida ijtimoiy profilaktika ob'ekti bo'lgan shaxs bilan yakka tartibda manzilli ishlashtirish bo'yicha alohida yig'ma jild yuritadi.

Qo'shma Xulosan

Mahalla ettiligini yakka tartibdagi ijtimoiy moslashtirish dasturida belgilangan tadbirlarni to'liq bajarib, jiboly natijaga erishganidan so'ng ijtimoiy profilaktika ob'ekti bo'lgan shaxsga nisbatan ijtimoiy moslashtirish chora-tadbirlarini yakunlash haqida profilaktika inspektori bilan qo'shma xulosan tuzadi.

1

Taqdimot

Profilaktika inspektori ro'yxtagta olingen xulosaning nusxasini uch kunlik muddat ichida tegishli jurnalga imzo qo'ydirgan holda quydagilarga tegishliliqi bo'yicha yurka tartibdagi profilaktik chora-tadbirlarini manzilli amalga oshirish (ko'maklashish) uchun taqdim etadi:

- mahalla raisiga;
- hokim yordamchisiga;
- xotin-qizlar faoliya;
- yoshlar yetakchisiga;
- ijtimoiy xodimga;
- Soliq idorasini xodimiga

2

Dastur

Mahalla raisi, hokim yordamchisi, xotin-qizlar faoli, yoshlar yetakchisi uch kunlik muddatda ijtimoiy profilaktika ob'ekti bo'lgan shaxs bilan ishlashtirish bo'yicha yakka tartibdagi ijtimoiy moslashtirish dasturini tuzadi.

O'z Res JXU

Profilaktika inspektorining funksional majburiyatları

Xatlov

1 mahalla yettiligining qolgan a'zolari, jumladan mahalla raisi, hokim yordamchisi, xotin-qizlar faoli va yoshlar yetakchisi bilan hamkorlikda mahalla ahollisini dekabr oyining birinchi o'n kunligida xatlovdan o'tkazish hamda jinoят qilishga moyilli bo'r (huquqbzurlik), sodir etish ehtiomi yuguri bo'lgan yoki huquqbzurlik, sodir etishga moyilli og'ir etibordegilari aniqlash, ularning ro'yxitini shakllantirish;

Suhbat

shakllantirilgan ro'yxit asosida har bir shaxs bilan profilaktik suhbat, o'tkazib, xulq-atvori va turmush-tarzini orqinash;

Sabablarni Aniqlash

o'llada va mahallada jinoятni ketirib chiqaruvchi sabablar, va ularga imkon beruvchisi shart-sharoitlarni aniqlash hamda barteraf etish choralarini ko'rish;

Ishga Joyleshtirish

4 hokim yordemchisi bilan bergalida ma'muriy hududda joyleshtagan korxonasi, muassasi va tashkilotlar bilan kelishgan holda, shuningdek mehnat, birjali yordamida aholining mehnatga layoqatli bo'lgan ishsiz qatlamini ish bilan ta'minlash choralarini korish;

Ota-onalik Huquqidani Mahrum Qilish

5 farzend tarbiyesiga befarqli munosabeta bo'yoytagan ota-onalar yoki ularning o'mini bosuvchi shaxslarni aniqlash, ular bilan yakka tartibdagi profilaktik ishlarni tashkil etish hamda qilingan ishlarni natija bermagan tajrida sud toronidan ularni ota-onalik huquqidani mahrum qilish bo'yicha tegishli hujzatani tayyorlab taqdim etish;

Qarovsiz Bolalar

6 butunlay ota-onasining qarovsiz qolgan voyaga yetmaganlarga ijtimoiy huquq yordam ko'rsatish markazi yoki boshqa tegishli muassasalarga yoxud uning ota-onasi yoki ollasi bilan do'stona aloqada bo'lgan oilalarga bolani vaqtincha parvarish qilish uchun joyleshtirish choralarini ko'rish;

Profilaktik Hisobga Olish

7 korilgan choralar o'zining samarasini bermagan holdada jinoят qilishga moyilli bo'r shaxslarni ichki ishlarni organlari profilaktik hisobiga olish hamda ular bilan yakka tartibdagi profilaktik ishlarni olib borish;

Nizoli Oilalar

8 mahalla raisi, xotin-qizlar faoli va yoshlar yetakchisi bilan hamkorlikda mahalladagi nizoli oilalar bilan ishlesh, oilda nizolarni ketirib chiqarayotgan sabablar, va unga imkon berayotgan shart-sharoitlarni barteraf etish choralarini ko'rish;

Ustoz-Murabbbiy

9 jinoят qilishga moyilli bo'r shaxslar, ayniqsa voyaga yetmaganlarga ustoz-murabbbiy yoki jamoatchi tarbiyachilar biriktirib, ular bilan ish olib borilishini yo'lga qo'yish, bu jarayonga psixolog va boshqa mutaxassislarini jalb etish;

Majburiy Davolanshi

10 surʼunkali alkogolizm va glyohvandlikka ruju qo'yigan, shuningdek ruhy kasallikka chaligan kasallami sog'ilqni saqlash muassasalarining hisobiga kiritish hamda ularni majburiy davolanshiga joyleshtirish choralarini ko'rish;

O'z Res JXU

Profilaktika inspektorining qo'shimcha vazifalari

Qo'shma Qaror

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi, Yoshlar siyosati va sport vazirligining 2023 yil 30 martdag'i "Obod va xavfsiz mahalla" tamoyili asosida respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish mexanizmlarini belgilash to'g'risidagi qo'shma Qarori asosida tasdiqlangan Yo'riqnomaning 15-bandiga asosan "Obod va xavfsiz mahalla" tamoyili asosida ishlash bo'yicha funksional majburiyatlarini bajaradi.

Tazyiq va zo'ravonlikdan Jabrlanganlar

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024 yil 10 maydag'i "Tazyiq va zo'ravonlikdan jabrlangan shaxslarga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishni takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-175-sون qaroriga muvofiq 2024 yil 1 iyundan boshlab:

O'z Res JXU

JOYLARDA JINOYATLARNING SODIR ETILISHIGA IMKON BERUVCHI ShART-ShAROITLAR:

Jamoat joylari, bozorlar va savdo rastalarida kuzatuv kameralari o'rnatilmaganligi

Yo'llar, yo'laklar va istirohat bog'larini tunghi chiroqlar bilan yoritilmaganligi

Avtomobilarning ochiq qoldirilishi yoki signalizatsiya o'rnatilmaganligi

Bozor, restoran va kafelar avtoturargoxlarida qo'riqlash uchun personal ajratilmasligi

Savdo va xizmat ko'rsatish ob'ektlari, omborlar yetaricha himoyalanmaganligi, kuzatuv kameralari o'rnatilmaganligi

O'z Res JXU

Test savollari:

1. Profilaktika inspektorlarining asosiy faoliyati nimani ta'minlashga qaratilgan?
  - a) Yo'l harakat xavfsizligini ta'minlash
  - b) *Jinoyatchilikni barvaqt oldini olish va jamoat xavfsizligini ta'minlash
  - c) Ekologik muammolarni hal etish
  - d) Ma'muriy ishlar bilan shug'ullanish
2. Qaysi hujjatda profilaktika inspektorlari faoliyatining huquqiy asoslari belgilangan?
  - a) O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi
  - b) *O'zbekiston Respublikasining Ichki ishlar organlari to'g'risidagi qonuni
  - c) Yo'l harakati qoidalari
  - d) Fuqarolik kodeksi
3. Profilaktika inspektorlari kim tomonidan lavozimga tasdiqlanadi?
  - a) Prezident
  - b) Bosh prokuratura
  - c) Xalq deputatlari tuman (shahar) Kengashi
  - d) *Ichki ishlar vazirligi
4. Profilaktika inspektorlari o'z faoliyatini qanday hududlarda amalga oshiradi?
  - a) Faqat shaharlarda
  - b) Faqat qishloq joylarida
  - c) Faqat xavfli hududlarda
  - d) *Shaharlar, tumanlar va mahallalarda
5. Mahalla huquq-tartibot maskanlari nima maqsadda tashkil etilgan?
  - a) Fuqarolarning pasport rejimiga rioya qilishini nazorat qilish
  - b) *Jamoat xavfsizligini ta'minlash, huquqbuzarliklarning oldini olish va jinoyatchilikka qarshi kurashish
  - c) Ekologik nazoratni amalga oshirish
  - b) Fuqarolarni ish bilan ta'minlash
6. Jinoyat qilishga moyil aholi bilan profilaktika inspektori qanday tamoyil asosida ishlaydi?
  - a) Huquqiy tartib-intizom tamoyili

b) *Ijtimoiy profilaktika tamoyili

c) Iqtisodiy nazorat tamoyili

d) Jismoniy jazo tamoyili

7. Profilaktika inspektorining vakolatlaridan biri qaysi?

a) Harbiy xizmatni tashkil etish

b) Qonun loyihamini ishlab chiqish

c) *Tazyiq va zo‘ravonlikdan jabrlangan shaxslarga himoya orderi berish

d) Ishsiz fuqarolarni ish bilan ta’minalash

8. Ijtimoiy profilaktika qanday tadbirlar tizimini o‘z ichiga oladi?

a) Faqat huquqiy chora-tadbirlar

b) *Huquqiy, siyosiy, tashkiliy-ma’muriy, tibbiy-ijtimoiy, iqtisodiy, pedagogik va psixologik chora-tadbirlar

c) Faqat iqtisodiy chora-tadbirlar

d) Faqat jinoiy jazo choralar

9. Profilaktika inspektorlarining faoliyati kim tomonidan nazorat qilinadi?

a) *Ichki ishlari organlari boshliqlari

b) Milliy Gvardiya

c) Fuqarolik jamiyatni tashkilotlari

d) Adliya vazirligi

10. Quyidagilardan qaysi biri ijtimoiy profilaktika chora-tadbirlariga kiradi?

a) Tadbirkorlikni rivojlantirish

b) *Voyaga yetmaganlar va uyushmagan yoshlar bilan tarbiyaviy va profilaktik tadbirlar o‘tkazish

c) Qonunchilikka o‘zgartirish kiritish

d) Ekologik xavfsizlikni ta’minalash

11. Profilaktika inspektorlari jinoyatchilikka moyil aholi bilan ishlash jarayonida qanday muammolarga duch kelishi mumkin?

a) *Fuqarolarning ishonchszligi va hamkorlik qilishdan bosh tortishi

b) Oliy ta’limga ega bo‘lmagan fuqarolarning ko‘pligi

c) Mahalliy hokimiyat organlarining kam rivojlanganligi

d) Boshqa jinoyatlarning kamayishi

12. Sizningcha, profilaktika inspektori o‘z vazifalarini samarali bajarishi uchun qanday qo‘sishimcha choralar ko‘rilishi lozim?

- a) Faqat huquqiy bilimlarni oshirish
- b) *Jamiyat bilan ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish va ijtimoiy yordamni kuchaytirish
- c) Jinoyatchilarga qattiq jazo berish
- d) Faqat texnik vositalar bilan ta’minlash

13. Agar profilaktika inspektori bir mahallada 5 yildan ortiq xizmat qila olmasa, buning sababi nima bo‘lishi mumkin?

- a) Mahalladagi aholining zudlik bilan o‘zgarishi
- b) Hududda jinoyatchilikning o‘sishi
- c) *Inspektoring mahalladoshlar bilan uzoq muddatli munosabatlaridan kelib chiqadigan holatlarning oldini olish
- d) Hukumat siyosati

14. Ijtimoiy profilaktika subyektlari o‘rtasida hamkorlikni yaxshilash uchun qanday usullar taklif qilish mumkin?

- a) Har oydagи majlislarni bekor qilish
- b) *Tegishli idoralar o‘rtasida ma’lumot almashishni kuchaytirish va manzilli ish tashkil etish
- c) Faqat ichki ishlar organlari orqali muammolarni hal qilish
- d) Profilaktika inspektorlari sonini kamaytirish

15. Agar profilaktika inspektori xizmat olib borayotgan mahallada jinoyatchilik darajasi oshsa, uning qanday choralar ko‘rishi kerak?

- a) Huquqbuzarlarni o‘z vaqtida va odilona jazolash
- b) Barcha aholini nazorat qilish, jinoyat sabablarini tahlil qilish
- c) Hech qanday chora ko‘rmaslik, manzilli profilaktika choralarini ishlab chiqish
- d) *Jinoyat sabablarini tahlil qilish va manzilli profilaktika choralarini ishlab chiqish

Mahallalarda ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshirishda profilaktika inspektoriga

TAVSIYALAR

Xavf guruhidagi shaxslarni aniqlab, ular bilan tarbiyaviy profilaktik ishlarni kuchaytirish;

Mahalla aholisi bilan viktimologik profilaktik ishlarni “xonadonbay” va “fuqarobay” o’tkazish;

Qo’riqlash xizmatining imkoniyatlari va qulayliklari, xizmatning hamyonbop ekanligini tushuntirish;

Hududdagi maktablar va boshqa ta’lim muassasalarida huquqiy targ‘ibot ishlarini o’tkazish;

Ishsizlik va boshqa ijtimoiy muammolar sababli jinoyatga moyil bo‘lgan shaxslarga kasbga o’rgatish yoki ish topishda yordam berish;

Mahalla yettiligi bilan doimiy hamkorlikda ishlarini tashkil etish, barcha fuqarolar bilan doimiy muloqotda bo‘lish;

Notinch va huquqbuzarlikka moyil oilalar va shaxslar bilan profilaktik ishlarni manzilli tashkillashtirish;

Profilaktik ishlarga mahalladagi hayotiy boy tajribaga ega “obro‘ –e’tiborli” kishilar, imom xatib va otinoylarni jalb etish;

Jinoyatchilik darajasini tahlil qilib, asosiy muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish yuzasidan taqdimnomalar chiqarish;

Hududga kelib ketuvchi shubhali shaxslar va og‘ir jinoyatlarga moyil shaxslar haqida ma’lumotlarni doimiy yangilab borish;

Turli jinoyatlar sodir etilishi mumkin bo‘lgan obyektlarning xavfsizligini ta’minlashda kameralar va jamoat nazorati mexanizmlaridan foydalanishni yaxshilash;

Fuqarolar bilan muloqotda hurmat va madaniyatni saqlash;

Xizmat vakolatlarini suiiste’mol qilmaslik;

Ochiqlik va shaffoflikni ta’minlash uchun hisobotlarni o‘z vaqtida va xolis tarzda taqdim etish;

Texnologiya va innovatsiyalardan unumli foydalanishni o‘rganish, Telegram kanallar yoki boshqa ijtimoiy tarmoqlar orqali fuqarolarga tezkor xabar berish mexanizmlarini yo‘lga qo‘yish;

Hududdagi “uy boshlari” va “ko‘cha boshlari” bilan doimiy hamkorlikni mustahkamlash

